

TRIANON ANTLAŞMASI VE MACAR ŞİİRİNE YANSIMALARI

TRIANON AND ITS REFLECTION ON HUNGARIAN POEMS

Ayşe ÖZ

Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi,
Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Hungaroloji Anabilim Dalı,
ayoz@ankara.edu.tr

Öz

20. yüzyıl olaylarına baktığımızda bu dönemde Macar tarihi açısından son derece önemli iki hadisenin yaşandığını görmekteyiz. Birinci Dünya Savaşı ile birlikte Macarların kaderinin yeniden yazıldığına şahit oluyoruz. Macaristan, Birinci Dünya Savaşı gibi büyük bir yenilginin ardından bitap düşmüş, Trianon Antlaşması'yla darmadağın edilmiştir. Trianon, Macaristan'ın sadece topraklarının geniş bir bölümünü ve ekonomisini elinden almamış, Macarların büyük bir kısmının başka devletlerin egemenliği altında yaşamalarına da neden olmuştur. Dolayısıyla bu kayıplarla birlikte Macarların zihninde ve bedeninde derin yaralar açılmış, Macarlar toplumsal açıdan büyük bir travma yaşamışlardır. Bu çalışmada, yaşanan bu tarihsel ve trajik olgunun genel çerçevesi çizilmeye ve bunun Macarlar üzerinde bıraktığı etki ile Macar şiirine nasıl yansıtıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak bu konuyla ilintili sayısız şiir kaleme alındığından ve bu şiirler bir makaleden ziyade bir şiir kitabı oluşturacak nicelikte olduğundan, bilhassa 1920'li yıllarda irredantizm/kurtarımcılık ideolojisiyle kaleme alınan Macar şiirleri üzerinde durulacaktır.

Abstract

When we look at 20th century events, we see extremely two important developments in Hungarian history. With World War I and the Treaty of Trianon which Hungary was made to sign by great powers, we witness that the fate of Hungarians has been rewritten. Hungary became exhausted after World War I and was shattered with the Treaty of Trianon. This treaty led Hungary not only to lose a big part of land and their economy, but it also caused a large part of the Hungarians to live under the sovereignty of other states. Hence, with these losses, the Hungarians suffered profound wounds in their minds and bodies, and they experienced a great social trauma. This study aims to examine the general frame of this historical and tragic phenomenon and to point out how this has been reflected on Hungarian poetry with its effects on the Hungarians. However, since there have been as many poems on this subject as in a book of poetry, this study mainly engage with the Hungarian poetry written from the irredentist ideological perspective in the 1920s.

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 9 Şubat 2017
Kabul edildiği tarih: 17 Mart 2017
Yayınlanma tarihi: 21 Haziran 2017

Article Info

Date submitted: 9 February 2017
Date accepted: 17 March 2017
Date published: 21 June 2017

Anahtar sözcükler

20. yüzyıl; Birinci Dünya Savaşı;
Trianon Antlaşması; Macar Şiiri;
İrredantizm

Keywords:

20th century; World War I; The Treaty
of Trianon; Hungarian Poetry;
Irredentism

DOI: 10.1501/Dtcfder_0000001504

“Magyar az, akinek fáj Trianon”

“Macar, Trianon'dan acı duyandır”

Illyés Gyula

Genel dünya tarihinde 20. yüzyılın en önemli tarihsel ve siyasal olaylarından biri hiç kuşkusuz Birinci Dünya Savaşı'dır. Bu küresel savaş, dünya milletleri tarihinde büyük ve önemli değişmelere sebebiyet vermiş ve bunun neticesinde Avrupa'nın ve dünyanın ekonomik ve siyasi haritası yeniden çizilmiş, savaşın cereyan ettiği toprakların yazgısı yeniden biçimlenmiştir.

28 Haziran 1914'te patlak veren Birinci Dünya Savaşı, kısa sürede büyük güçlerin yanında önceleri tarafsız olan devletlerin de katılımıyla bir cihan harbine dönüşmüş ve dört yıl boyunca neredeyse bütün dünyayı ateş çemberi içine almıştır.

Bu savaş, esasen İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya gibi büyük güçlerin emellerine ulaşmayı hedeflediği ve milyonlarca insanın ölümü pahasına birbirleriyle hesaplaştığı *Büyük Savaş* olarak adını tarihe yazdırmıştır.

Esas sebebi Avrupalı büyük güçlerin çıkar çatışmaları ve güç rekabeti olan bu savaşın patlak vermesine, bir Sırp milliyetçisi olan Gavrilo Princip'in Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdını kurşunlaması sebep olmuş ve bunun akabinde dünya bir anda büyük bir savaşın eşiğine sürüklenmişti. Saraybosna ziyaretleri sırasında Arşidük Franz Ferdinand ve yanında bulunan eşi Hohenberg Düşesi Sophie'nin, aynı gün içinde ilk suikast girişimini gerçekleştiren Cabrinovic'in başarısız olmasının ardından esas suikastçı Princip tarafından katledilmesiyle savaşın fitili ateşlenmiştir.¹ Dünya Savaşı'nın görünür sebebi olan bu silahlı suikast, Avusturya-Macaristan'ın 1908 yılında Osmanlı Devleti'nden aldığı Bosna Hersek'i İmparatorluğu'na dâhil etmesi ve Sırbistan'ın Avusturya-Macaristan'ın egemenliği altında yaşayan Sırpı kışkırtması neticesinde, milliyetçi bir örgüt olan Kara El tarafından gerçekleştirilmiştir.²

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bu suikastın ardından 28 Temmuz 1914'te Sırbistan'a savaş ilan etmiş ve kısa bir süre sonra İngiltere, Almanya, Rusya gibi büyük güçlerin yanında Osmanlı, İtalya, Bulgaristan, Romanya gibi tarafsız ülkelerin de dâhil olmasıyla bu savaşın etki alanı genişlemiş, Avrupa'da patlak veren bu savaş neredeyse bütün dünyayı büyük bir kaosa sürüklemiştir. Bu uzun soluklu siper savaşı, devletler üzerinde sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik bakımdan yıkıcı ve yıpratıcı etkiler yaratmıştır. Bir hayli yorgun düşen ülkelerin birbiri ardına savaştan çekilmesi üzerine 1918'de Birinci Dünya Savaşı sona ermiş, fakat dünya bu savaşın sonuncunda ağır bedeller ödemiştir.

---

¹ Söz konusu bu suikast tüm dünyada büyük yankı uyandırmış, pek çok dergi ve gazete bu olayı manşetlerinden duyurmuştur. Ayrıntılı bilgi edinmek için bkz.: Altaylı, *I. Dünya Savaşı'nın Macar Basını Üzerindeki Yansımaları* 64-65; Altaylı, *Vásárnapi Ujság Örneğinde Macar Basınında I.Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi* 65-92.

² Bu konuda detaylı bilgi edinmek için bkz.: Özkan 50-54.

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun savaşı kaybetmesinin ardından 1918 ve 1919 yıllarında, Almanya ve Rusya'da olduğu gibi, Macaristan'da da çeşitli ayaklanmalar ve devrimler yaşanmıştır.³ İç çatışmaların yoğun yaşandığı bu dönemde komünistlerin ülke yönetiminde söz sahibi olması Macaristan'daki iç kargaşayı daha da arttırmıştır. Böylesi kaotik ortama sahne olan Macaristan'ı yaşanabilir bir hale getirebilmek adına barış antlaşması bir çözüm olarak görülmüş, ancak Birinci Dünya Savaşı'nın ardından savaştan mağlup çıkan devletlerle barış antlaşmaları imzalanmasına karşın⁴, Macaristan'da istikrarlı ve muktedir bir yönetimin olmaması Macaristan ile yapılacak barış antlaşmasının imzalanmasını geciktirmiştir (Güngörmüş 65-66; Romsics, *Trianon okai*; Saral 82-121; Üçok 235).

4 Haziran 1920'de savaşın galibi olan itilaf devletleri ile Macaristan arasında imzalanan Trianon Barış Antlaşması, Macar kaynaklarının ifade ettiği bir başka deyişle *trianoni békediktátum*⁵ bu antlaşmalar içerisinde en ağır sonuçları barındırmıştır. Barış antlaşması olarak nitelenen Trianon, barış getirmekten ziyade, yeni bir savaşın çıkmasına ortam hazırlamıştır adeta. Macaristan'ın parçalanmasına, deyim yerindeyse darmadağın bir ülke olmasına sebep olmuş, Macarları derinden etkileyen büyük bir ulusal felaket olarak hafızalarda yerini almıştır. Macarların belleğinden günümüzde dahi silinmeyen Trianon, Macarlar

³ 1918 yılının Ekim ayında Monarşi'nin büyük şehirlerinde Ulusal Konseyler oluşturulmuştur. 23-24 Ekim 1918 tarihinde Budapeşte'de oluşturulan ve kurucu üyeleri arasında Mihály Károlyi'nin de bulunduğu Ulusal Konsey, savaşın derhal son bulmasına, ülkenin bağımsızlığının oluşturulmasına, demokratik reformların uygulamaya konulmasına ve iç barışın sağlanmasına yönelik 12 maddelik bir bildirge yayımlamıştır. Bu gelişmeyle birlikte umutlanan halk, Kral Károly'un, hükümet kurması için Mihály Károlyi'yi görevlendireceğini düşünmüş, ancak beklentileri suya düşmüştür. Bunun üzerine bir grup kalabalık, 28 Ekim'de Peşte'den Buda Kalesi'ne hareket etmiş ve *homo regius* (kral emini) olarak atanan Arşidük József'ten, Károlyi'yi atamasını istemiştir. Arşidük József'in bu talebi yerine getirmemesi üzerine büyük bir kalabalık tekrar 30 Ekim'de Budapeşte'de toplanmıştır. Askerler, şapkalarından Avusturya-Macaristan Monarşisi'ne ait şapka gülünü çıkartmış, yerine Macarcada *ószirózsa* olarak zikredilen güz gülünü ve milli renklerden oluşan kokartı iştirmişlerdir. Bu devrim Macar tarihinde *ószirózsás forradalom* olarak adlandırılmıştır. Budapeşte'deki bu devrim hareketi Monarşi'nin diğer büyük şehirlerine ve bölgelerine de ulaşmış, Monarşi'nin bünyesinde yer alan milletler birbiri ardına Monarşi'den ayrıldıklarını ve bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. 28 Ekim'de Çekoslovakya devletinin kurulduğu, 29 Ekim'de Zagreb'te Sırp, Hırvat ve Slovenlerden oluşan Yugoslavya devletinin, 30 Ekim'de Viyana'da yeni Avusturya devletinin kuruluşu ilan edilir. 31 Ekim'de ise Lemberg'te Galıçya'daki Ukraynalılar Monarşi'den ayrıldıklarını bildirmişlerdir. Aynı dönemde İtalya cephesinin yıkılması üzerine 3 Kasım 1918'de İtalyanlarla Padova'da savaşın sonunu bildiren bir mütareke imzalanmıştır.

11 Ocak 1919 tarihinde Ulusal Konsey tarafından cumhurbaşkanı seçilen Mihály Károlyi, ülkedeki sorunları çözmeye başarısızlık göstermiş ve bu durum da halkın tepkisine yol açmıştır. Bu sebeple halk yüzünü devrimcilere dönmüş ve Károlyi hükümeti dağılmıştır (Romsics, *Magyarország története* 775-782).

⁴ 28 Haziran 1919'da Almanya ile Versailles Antlaşması, 19 Eylül 1919'da Avusturya ile St. Germain Antlaşması, 27 Aralık 1919'da ise Bulgaristan ile Neuilly Antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı Devleti ile gecikmeli olarak 10 Ağustos 1920 tarihinde Sevr Antlaşması imzalanmış ve bu antlaşma da Trianon Antlaşması'na benzer şekilde ağır hükümler içermiştir. Her iki antlaşma birçok açıdan benzer özellikler taşımaktadır, ancak antlaşmalar arasındaki en büyük fark Trianon'un yürürlüğe girmiş, Sevr'in ise girmemiş olmasıdır.

⁵ Macarlar, savaştan galip çıkan devletler tarafından bu antlaşmayı imzalamaya mecbur bırakılmış, dolayısıyla bu antlaşma Macar kaynaklarında daha ziyade *barış emri* olarak yer almıştır.

açısından pek çok trajik maddeyi ihtiva ettiğinden antlaşmanın uygulanmasıyla birlikte Macaristan, etkisi uzun yıllar silinemeyecek sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan büyük kan kaybına uğramıştır.

Macaristan, nüfusunun ve topraklarının büyük bir kısmını kaybetmiş, Macar devletinin sınırları değişmiştir. Macaristan'ın sınırları, 14 bölümden ve 364 maddeden oluşan Trianon Antlaşması'nın ikinci kısmında belirlenmiş, burada Macaristan topraklarının üçte ikisinin kaybedildiği, Hırvatistan hariç 282 bin kilometrekarelik topraklardan geriye 93 bin kilometrekarelik bir toprak parçasının kaldığı, bununla birlikte ülkenin nüfusunun da 18,2 milyondan 7,9 milyona düştüğü kaydedilmiştir (Romsics, *Magyarország története* 796; Romsics, *A trianoni békeszerződés* 201). Bir zamanlar geniş bir etki alanına sahip Macaristan küçük bir ülke haline getirilmiş ve Macarlar kadim topraklarında azınlık durumuna düşmüş, tedricen oradaki diğer milletlerle entegre olmak durumunda kalmışlardır. Bir zamanlar tarihî Macaristan'ın Erdel bölgesinde yaşayan bir topluluk olan Sekellerin bu antlaşmayla birlikte⁶ Romanya'nın *Székelystörzödés* olarak adlandırılan bölgesinde ulusal azınlık konumunda yaşaması bu duruma verilebilecek örneklerin en başında yer alır.

Trianon Antlaşmasıyla Romanya, Macaristan'ın en büyük bölgesi olan Erdel'i almasının yanı sıra Tisza nehrinin ve Bánát'ın doğusunun bir kısmına da sahip olmuştur. Macaristan ayrıca, Hırvatistan ve Slovenya'nın yanı sıra Bánát'ın batı kısmını ve Bácska'nın büyük bir bölümünü ise o zamanki adıyla Yugoslavya'ya terk etmek zorunda kalmıştır. Kárpátalja⁷ ve bütün Kuzey Macaristan o dönemde oluşan Çekoslovakya'ya verilmiştir. Polonya ve İtalya da tarihî Macaristan bölgesinden pay almıştır. Polonya'ya Tátra'dan kuzeye uzanan küçük Szepes bölgeleri bırakılmış, İtalya'ya ise Fiume (Rijeka) ve civarı verilmiştir (Romsics, *Magyarország története* 794,797). Bu bölgelerin elden çıkmasıyla Macarlar Erdel'in yanı sıra çoğunlukla Vajdaság'da (Voyvodina) ve Kárpátalja topraklarında azınlık konumunda yaşamaya mahkûm edilmişlerdir (Bkz. Harita (Bori, István 152).

⁶ Erdel'in kaybını asla kabul edemeyen Macaristan her fırsatta bunun için büyük çabalar verse de nihai olarak 1944 yılında Erdel ve bununla birlikte o topraklarda yaşayan nüfus Macarların elinden tamamen çıkmıştır. Bkz. Karpát 282.

⁷ Bugünkü Ukrayna'nın güneybatı kısmı.

Harita

Trianon Antlaşması aynı zamanda Macarları ekonomik açıdan da ağır şartlara mahkûm etmiştir. Ülke bu antlaşmayla birlikte yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin büyük bir kısmını da kaybetmiştir. Dolayısıyla bu kayıplarla birlikte Macarların zihninde ve bedeninde derin yaralar açılmış, Macarlar toplumsal açıdan büyük bir travma yaşamışlardır. Trianon'un yarattığı söz konusu bu travma ve şok, geniş çapta ve şiddetli hissedilen habis bir ulusal hastalık olarak yorumlanmıştır (Várdy 22). Trianon'un Macar toplumu üzerinde yarattığı şok etkisi, tarihçi Péter Hanák'ın satırlarında da yer bulmuş, Hanák Macarların ruhuna işleyen bu antlaşmayı şu şekilde değerlendirmiştir (Akt. Várdy 24):

Savaşta başarısızlığımız ve Trianon, ulusu hazırlıksız yakalamıştı. Salt, gerçek ve kesin olduğuna alışılan her şey birden paramparça olmuştu. Ülkenin ve ulusun birliği yok olmuş...aynı zamanda bütün tarihî ve coğrafi gerçekler de...Mağlubiyet travması öylesine derin ve ulusun hayatını öylesine şiddetli derecede sallanmıştı ki yıllar, hatta on yıllar boyunca birisinin tarafsız değerlendirmeler ortaya koymasını güçlkle umuyorduk...

Trianon'un bu şok edici etkisi pek çok alanda olduğu gibi edebiyat alanında da kendisini göstermiştir. Tarihî Macaristan'ın parçalanmasına neden olan Trianon'u ve Trianon şokunun yarattığı etkiyi Attila József, Endre Ady, Mihály Babits, Gyula Juhász, Gyula Illyés, Zsigmond Móricz, Dezső Kosztolányi, Gyula

Krúdy, Áprily Lajos, Sándor Reményik, Árpád Tóth, Albert Wass gibi pek çok çağdaş Macar edebiyatçısı da dile getirmiştir. Adı geçen bu büyük edebiyatçıların bazıları sadece ülke topraklarını kaybetmemiş, doğup büyüdüğü yerleri de yitirmişlerdir. Kosztolányi Szabadka'yı, Tóth Arad'ı, Juhász Nagyvárad'ı, Krúdy Szepes bölgelerini kaybetmiştir (Pomogáts 64). Bu ulusal kayıp yirmili yıllarda Macar edebiyatçıları benzer derecede yasa boğmuş, bu edebiyatçılar Trianon olgusunu eserlerinde aynı acıyla kaleme almışlardır.

Macarların ruhsal çöküntüsüne neden olan Trianon travmasını eserinde ölümsüzleştiren ve Macarları derin yasa boğan bu acıyı açık bir şekilde dile getiren 20. yüzyıl şairlerinden biri Attila József'dir. József, 1922 yılında kaleme aldığı⁸ ve Macarlar için irredantizm⁹ sloganlarından biri haline gelen *Nem! Nem! Soha!* (Hayır! Hayır! Asla!) adlı şiirinde bu ulusal travmayı şöyle dile getirmiştir (*József Attila összes költeménye*):

“Szép kincses Kolozsvár, Mátyás büszkesége

Nem lehet, nem, soha! Oláhország éke!

Nem teremhet Bánát a rácnak kenyeret!
Magyar szél fog füni a Kárpátok felett!

Ha eljő az idő - a sírok nyílnak fel,
Ha eljő az idő - a magyar talpra kel,
Ha eljő az idő - erős lesz a karunk,
Várjatok, Testvérek, ott leszünk, nem adunk!

Majd nemes haraggal rohanunk előre,
Vérkeresztet festünk majd a határokra
És mindent letiprunk! - Az lesz a viadal!! -
Szembeszállunk mi a poklok kapuival!

Bömbölve rohanunk majd, mint a tengerár,
Egy csepp vérig küzdünk s áll a magyar határ
Teljes egézsében, mint nem is oly régen

Güzel hazinelerle dolu Kolozsvár, Mátyás'ın gururu

Mümkün değil, hayır, asla olamaz Eflák'ın süsü!

Bánát Sırlara ekmek üretemez!
Macar rüzgârı esecek Karpatların üstünde!

Zamanı geldiğinde açılacak kabirler,
Zamanı geldiğinde kalkacak ayağa Macar,
Zamanı geldiğinde güçlenecek kollarımız,
Bekleyiniz, kardeşler, orada olacağız, sizi vermeyeceğiz!

Sonra soylu bir öfkeyle hücum edeceğiz,
Sınır taşları şehit kanlarıyla boyanacak
Ve her şeyi ezeceğiz! Mücadele bu olacak!
Cehennem kapılarına kafa tutacağız!

Gümbürdeyerek hücum edeceğiz, tıpkı deniz taşkını gibi,
Kanımızın son damlasına kadar mücadele edeceğiz ve Macar sınırı olduğu yerde kalacak
Bütünüyle, öyle çok da eskiden olmadığı gibi

⁸ Attila József, 1921 yılından itibaren düzenli olarak şiir yazmaya başlamış ve bu dönemdeki şiirlerinin çoğu 1922 yılının Aralık ayında *Szépség koldusa* (Güzellik Dilencisi) adlı ciltte, daha doğrusu yazarın el yazması defterlerinde ortaya çıkmıştır. Szeged'li üniversite öğrencisi Gábor Szabolcsi 1941 yılında bu defterleri kopyalamış ve Miklós Radnóti'nin 1941 yılında yayımladığı seçmelerinde bu kopyalara yer verilmiş, orada *Nem! Nem! Soha!* şiirinin, şairin *Lovas a temetőben* (Mezarlıktaki Atlı) adlı defterinin son dan önceki parçası olduğu belirtilmiştir. Bu şiirin 1989 yılından önce yayımlanmadığı ve sadece şairin el yazmasından oluşan defterlerden bilindiğine dikkat çekilmiştir (N. Pál 102; Stoll 515-519).

⁹ Türk Dil Kurumu İtalyanca kökenli bu kavramı *kurtarımcılık* olarak adlandırmış ve şöyle tanımlamıştır: “Dil, gelenek, görenek ve çeşitli kültür değerleri bakımından bir birlik gösterdiği hâlde ana yurt dışında kalmış halkın yaşadığı toprakları ana yurt sınırları içine almak düşüncesi.”

És csillagunk ismét tündöklik az égen.

Ve yıldızlarımız tekrar gökyüzünde
parlayacak.

A lobogónk lobog, villámlik a kardunk,
Fut a gaz előlünk - hisz magyarok vagyunk!

Bayrağımız dalgalanacak, kılıcımız şimşek
çakacak,
Alçaklar önümüzden kaçacak, zira biz
Macar'ız!
Öfkeli Nutuğumuz gökyüzüne erişecek:
Vatanımızı istiyoruz! Ya da onun için öleceğiz.

Felhatol az égig haragos szózatunk:
Hazánkát akarjuk! vagy érte meghalunk.

Nem lész kisebb Hazánk, nem, egy arasszal sem,
Úgy fogsz tündökölni, mint régen, fényesen,

Bir karış bile küçülmeyecek vatanımız,
Eskiden olduğu gibi yine ışıl ışıl
parlayacaksın,

Magyar rónán, hegyen egy kiáltás zúg át:

Macar ovasında, dağında bir çığlık
uğuldayacak:

Nem engedjük soha! soha Árpád honát!”

Asla vermeyeceğiz, asla Árpád'ın vatanını!¹⁰

Tarihî Macaristan'ın parçalanmasını resmileştiren Trianon Antlaşması karşısında *Nem! Nem! Soha!* örneğinin yanı sıra çeşitli irredantizm söylemleri de Macar toplumunun gündelik hayatının bir parçası haline gelmiştir. Macaristan açısından adaletsiz sonuçları barındıran barış şartları karşısında oluşturulan *Védő Ligák Szövetsége* (Koruyucu Ligler Birliği) tarafından, kaybedilen toprakların geri alınması düşüncesini ifade eden ve intikam fikrinin canlı tutulması fikrine uygun kısa bir dua ya da yakarışın ve sloganlaşmış bir vecizenin kaleme alınması için bir yarışma ilan edilmişti. Szeréna Sziklay tarafından kaleme alınan üç dizelik *Magyar Hiszekegy* adlı dua ya da yakarış yarışmanın kazananı olmuş ve bu bent o dönemin ulus duası olarak Macar toplumunda yer almıştır. Başlangıçta üç satırdan oluşan bu temenni daha sonra 15 kıtalık şiire dönüştürülmüş ve *Hitvallás* (İnanç) adını alan bu şiir *Budapesti Hírlap* gazetesinde 19 Eylül 1920 tarihinde yayımlanmıştır. Bu şiire ayrıca 1921 yılında da Jenő Heltai ve Ferenc Herczeg'in de yazılarının bulunduğu *Irredenta* (İrredantizm) adlı bir kitapta da yer verilmiştir (Bíró-Balogh 89; Vonyó 35):

“Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:

Tek bir Tanrı'ya inanıyorum, tek bir vatana
inanıyorum,

Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarországot feltámadásában.

Tek Tanrı'nın sonsuz adaletine inanıyorum,
Macaristan'ın yeniden dirileceğine inanıyorum.

Ez az én vallásom, ez az én életem,
Ezért a keresztet vállaimra veszem,
Ezért magamat is reá feszítetem.

Bu benim dinim, bu benim hayatım,
Bu yüzden haçı omzuma alyorum,
Bu yüzden kendimi de çarımha geriyorum.

Szeretném harsogni kétkedő fülébe,
Szeretném égetni reszketők lelkébe,
Lángbetűkkel írni véres magyar égre:

Şüphe edenlerin kulağında çınlamak istiyorum,
Korkanların ruhunda ateş olmak istiyorum,
Macarların kanlı gökyüzüne alevden harflerle yazmak:

¹⁰ Bu şiirden yapılan alıntı, makalenin yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Ez a hit a fegyver, hatalom és élet,
Ezzel porba zúzod minden ellenséged,
Ezzel megválthatod minden szenvedésed.

Bu inanç silahtır, güçtür ve hayattır,
Bununla bütün düşmanlarını toz duman edersin,
Bununla bütün acılarından kurtulursun.

E jelszót ha irod lobogód selymére,
Ezt ha belevésed kardod pengéjébe,
Halottak országát feltámasztod véle.

Bu parolayı şayet ipek sancağının üzerine yazarsan,
Bunu kılıcının ağzına kazırsan,
Ölüler ülkesini diriltirsin.

Harcos, ki ezt hiszed, csatádat megnyerted,
Munkás, ki ezt vallod, boldog jövőd veted,

Buna inanan sen savaşı, savaşı kazanmıştın,
Bunu ikrar eden sen işçi, mutlu geleceğine bir tohum atarsın,
Bunu öğreten sen kadın, kutsanmış olur adın.

Asszony, ki tanítod, áldott lesz a neved.

Férfi, ki ennek élsz, dicsőséget vittél,
Polgár, ki ezzel kelsz, új hazát szerezteél,

Kendini buna adayan sen adam, şan kazanmıştın,
Bununla uyanan sen vatandaş, yeni bir vatan elde etmişin,

Magyar - e szent hittel mindent visszanyertél!

Sen Macar, bu kutsal inançla her şeyi geri almıştın!

Mert a hit az erő! Mert aki hisz, győzött,

Çünkü bu inanç güçtür! Çünkü kim inanmışsa kazanmıştır,

Mert az minden halál és kárhozat fölött

Çünkü o tüm ölümlerin ve cehennem azabının üstünde

Az élet urával szövetséget kötött.

Hayatın efendisiyle bir antlaşma imzalamıştır.

Annak nincs többé rém, mitől megijedjen,
Annak vas a szíve minden vésszel szemben,
Minden pokol ellen, mert véle az Isten!

Korkacağı bir kâbusu yok artık onun,
Bütün tehlikeler karşısında onun kalbi demirdir,
Tüm cehenneme karşı Tanrı onunladır!

Annak lábanyomán zöldül a temető,
Virágdíszbe borul asz eltiport mező,
Édes madárdaltól hangos lesz az erdő.

Onun ayak izinde kabristan yeşerir,
Çiğnenmiş ovada çiçekler açar,
Ormanı tatlı kuş şakımaları kaplar.

Napsugártól fényes lesz a háza tája,
Mézes a kenyér, boldogság tanyája,
Minden nemzetségén az Isten áldása.

Evinin etrafı güneş ışığıyla aydınlanır,
Baldandır ekmek, mutluluktur barınağı,
Bütün soyunun üstündedir Tanrının lütfu.

Magyar! Te most árva, elhagyott, veszendő,

Macar! Sen şimdi öksüzsün, terk edilmiş, yok olmuştun,

Minden nemzetek közt lenn a földön fekvő,
Magyar, legyen hited s tiéd a jövendő.

Bütün milletler arasında toprakta yatarsın,
Macar inancın olsun ve gelecek senin olsun.

Magyar, legyen hited, s tiéd az országod,
Minden nemzetek közt az első, az áldott,
Isten amit néked címeredbe vágott.

Macar, inancın olsun ve ülken senin olsun,
Bütün milletler arasında ilk ve kutsanmışsın,
Tanrı bunu senin alnına yazdı.

Szived is dobogja, szavad is hirdesse,
Ajkad azt rebegje reggel, délben, estve,
Véreddé, hogy váljon az ige, az eszme:

Hem kalbin çarpsın, hem sözcüklerin duyursun,
Dudakların sabah, öğle, akşam bunu mırıldansın,
Fikir ve kelam senin damarlarında dolaşsın:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:

Tek bir Tanrı'ya inanıyorum, tek bir vatana inanıyorum:

Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámasztásában!"

Tek Tanrı'nın sonsuz adaletine inanıyorum,
Macaristan'ın yeniden dirileceğine inanıyorum!¹¹

¹¹ Bu şiirden yapılan alıntı ,makalenin yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

O döneme damgasını vuran ve bünyesinde irredantizm tınlarını ihtiva eden bir diğer ifade ise *Csonka Magyarország*'dır. Bu ifadenin 26 Haziran 1920 tarihinde *Budapesti Hírlap* gazetesindeki bir makalede ortaya çıktığı belirtilmiş ve makale bununla ilgili olarak şu satırlara yer vermiştir (Akt. Bíró-Balogh 94):

Şu an iki türlü Macaristan vardır. Biri, üç tepe ve dört nehrin bütün bölgesini içine alan gerçek Macaristan'dır. Diğerinin şeklini ve büyüklüğünü antlaşmayı imzalayanlar uydurmuşlardır... Tarihi gelişim ve zaman bize gerçeği verecek, bizim gerçek Macaristan'ımız yeniden hayata dönecektir. Ancak o zaman kadar, adının sadece *Csonka-Magyarország* olması mümkün olan Macaristan ile antlaşmayı imzalayanlara göre muayyen Macaristan'ı birbirinden ayırt etmemiz gerek.

O tarihlere gönderme yapılan bu ifade daha sonra sloganlaşmış vecize şeklinde karşımıza çıkmıştır. *Védő Ligák Szövetsége* tarafından düzenlenen aynı yarışmada B. Szabó Mihály'in kaleme aldığı şu vecize galip gelmiştir:

“Csonka Magyarország-nem ország,	Parçalanıp bölünmüş Macaristan ülke değildir,
Egész Magyarország-mennyország.”	Bölünmemiş Macaristan bir cennettir.

Yukarıdaki dizelerde yer alan *csnka* ifadesi Macaristan'ın en önemli uzuvlarını yitirdiğini, sadece gövdesinin bırakılarak geriye eksik bir Macaristan kaldığını anlatır bize. Bu ifadenin hiç kuşkusuz Macar bilincinde, yediden yetmiş bütün zihinlerde etkisi yadsınamazdı. *Budapesti Hírlap*'ta 12 Eylül 1920 tarihinde yayımlanan bir makalede bu dizeler için şu yorumda bulunulur (Akt. Bíró-Balogh 91):

...Buna yorum yapmaya gerek yok. Zira bunu çocuk anlıyor ve yaşlının yüreği bununla çarpıyor. Bununla birbirimizi selamlayalım, bununla birbirimize veda edelim. Yarısını ben söyleyeceğim, yarısını sen, böylece ikiden bir olacak, böylece ikimizden bir kişi olacak ve böylece yüzbinlerden, milyonlardan bir olacak. O, tek bir düşüncede erimiş ulustur.

Magyar Hiszekegy duasında olduğu gibi bu vecizeye de neredeyse ülkenin her köşesinde yer verilmiştir. Bu dua ve vecize gençliği yüreklendirmiş, vatan sevgisini güçlendirmiş, gelecek nesillerin irredantizm düşüncesiyle yetişmesine ve bu düşüncenin kökleşmesine ortam hazırlanmıştır. Macar ulusu bu dizelerle

Trianon'un karşısında durmuş, o dönem sesini ancak bu araçlarla duyurabilmiştir. Bu noktada duygu ve düşünceleri en içten bir anlatımla aktaran şiirin de rolü yadsınamazdı. Ünlü Macar şairi Mihály Babits'in 1923 yılında kaleme aldığı *Csonka Magyarország* başlıklı bu edebi ürün de vatan, millet, toprak unsurlarını vurgulamış; bu düzyazı şiir Trianon'un adaletsizliğini, toprakların geri alınacağı düşüncesini işleyerek Macar ulusunun hislerine bir ölçüde tercüman olmuştur (Babits):

Keşke sesim uyarıcı bir zil gibi açık ve keskin olsa. Sizlerinki bataklığın köpüğü gibi tiksindirici.

Siz tunçtan putlar önünde diz çöktünüz. Zorbalık karar versin!

Ve zaten zorbalık tayin etti.

Artık konuşmaya ne hakkınız var?

Benim buna hakkım var.

Siz delinin silahını savurduğu gibi haykırışlarınızı sağa sola savurdunuz. Artık haykıramayacaksınız:

Ben haykırabileceğim:

Ah adalet, sen yegâne haykırışsın! Yegâne silah! Jerikó'nun trompeti, ses ver!

Duvarlar, seslerinden yıkılın!

Sütunlar, dehşete kapılın! Avrupa'da ve Amerika'da. Zira adalet sütunlarda korkunçtur.

Etrafımda bugün inşa edilmiş duvarlar ne işe yarar?

Adalet orada taşlar arasında dehşete kapılıyor. Orada dağlarda yanıyor. Sularda kabarıyor.

Ah açık ve sesli trompet, yankılan!

Asla susma!

Bir gün bile, bir saat bile, bir dakika bile. Hastalık varken sinirdeki acının dinmediği gibi.

Yerçekimi susmaz taş havada uçarken.

Kuş, yuvasına dönünceye kadar susmaz.

Nehir, denize ulaşmayana kadar sükût etmez.

Rüzgâr, var olduğu sürece dinmez.

*

Benim buna hakkım var.

Ben haykırabilirim:

Adalet.

Siz delinin silahını fırlattığı gibi bu sözcüğü attınız, zavallı kardeşlerim. Ve sadece güçsüz kaslarınız kaldı, sadece boş elleriniz, çıplak

Elleriniz zincirlere vuruluyken akılsızca bizzat kendinize vurabilirsiniz.

Ne ayaklanabilir ne de tunçtan putlar önünde gerçekten eğilebilirsiniz.

Ancak vatanım tunçtan putların vatani mi oldun?

Umudun var mı?

Karanlık sokaklarda?

Hayır! Sadece güneşte.

Taşı yakan ve dereye pırıldayan.

Zorbalığın karar vermesini siz söylediniz.

Ve şuan sesiniz bataklığın pisliği gibi rahatsız etti.

Ancak daha sonra güçlü güneşin karar vereceğini ben söyleyeceğim.

Güneşe saf sözcüklerimi adayacağım.

*

Siz trompeti attınız.

Lakin trompet halen yankılanıyor,

Yankılanıyor, ancak sizin ellerinizde değil,

Suda, dağda,

Erdel'de, Felvidék'te (Yukarı Macaristan)

Gökyüzünde,

Ve içimde.

Ben zorbalığın belirleyici olacağını asla söylemedim. Bunu olmayacağını şimdi de söyleyebilirim.¹²

Esas itibariyle çıkar çatışmalarının başrolde olması sonucunda meydana gelen I. Dünya Savaşı, genel dünya tarihinde madden ve manen büyük zayıflık olan savaşlar arasında yerini almış ve bu savaşın olumsuz etkileri pek çok devlet üzerinde görülmüştür. Bu savaştan büyük ölçüde etkilenen ülkelerden biri de Macaristan'dır. Macaristan bu savaşla birlikte sadece kaotik ortamın getirdiği ezici güç altında kalmamış, savaşın ardından imzalatılan Trianon ile büyük kan kaybına uğramıştır. Adaletsiz sonuçlarıyla ve ağır hükümleriyle Macarlara dayatılan Trianon karşısında Macarların çaresiz kaldığı, ancak sessiz kalmadığı görülmektedir. Macarlar seslerini kaleme aldıkları edebi ürünlerle duyurmaya ve ileriki nesillere de bu sözler aracılığıyla ulaşılmaya çalışmıştır. Ortaya konulan bu dizeler bizlere

¹² Bu düzyazı şiir, makalenin yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Macarların edebî açıdan bu olay karşısındaki tutumunu göstermekte ve duruşunu sergilemektedir.

KAYNAKÇA

- Altaylı, Yasemin. "Vásárnapi Ujság Örneğinde Macar Basınında I.Dünya Savaşı'nın İlk Yansımaları ve Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi." *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ* 13.19 (2015): 65-83.
- Altaylı, Yasemin. "I. Dünya Savaşı'nın Macar Basını Üzerindeki Yansımaları." *II. Uluslararası Tarih Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (2015): 64-65.
- Babits, Mihály. "Csonka Magyarország". *Nyugat* XVI/7 (1923). Web. 08 Şubat 2017.
- Bíró-Balogh, Tamás. "Egyszerű, rövid, populáris („Csonka Magyarország nem ország": a revíziós propagandagépezet működése)." *Forrás* 39/7-8 (2007): 86-105. Web. 09 Şubat 2017.
- Bori, István, Masát Ádám. *A mai magyar társadalom*. Budapest: L'Harmattan-Balassi Intézet, 2008.
- Güngörmüş, Naciye. *Macaristan'da Değişim ve Demokrasiye Geçiş*. Ankara: Köksav, 2010.
- József Attila *összes költeménye*. Magyar Elektronikus Könyvtár. Web. 09 Ocak 2017.
- Karpat, Kemal. "Erdel". *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV, 1995. 280-283.
- N. Pál, József. "Nem! Nem! Soha! (Az "irredenta" József Attila)." *Hitel folyóirat* (2016):101-107. Web. 09 Şubat 2017.
- Özkan, Ayşe. "I. Dünya Savaşı'nda Sırbistan'ın Müslümanlara Karşı Tutumu." *Akademik Bakış* 7.14 (2014): 49-70.
- Pomogáts, Béla. "Trianon a történelemben és a magyar irodalomban." *Irodalomismeret* 3 (2015): 62-68. Web. 09 Şubat 2017.
- Romsics, Ignác. *A trianoni békeszerződés*. Budapest: Osiris, 2005.
- . *Magyarország története*. Budapest: Akadémia, 2010.
- . "Trianon okai." *Grotius* (2010). Web. 12. Aralık 2016.
- Saral, Emre. *Türkiye-Macaristan İlişkileri (1920-1945)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2016.
- Stoll, Béla. "József Attila 1922-i verseinek új időrendje." *Irodalomtörténeti Közlemények* 94/4 (1990): 515-519. Web. 09 Şubat 2017.
- Üçok, Coşkun. *Siyasal Tarih (1789-1960)*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1975.

Várdy, Steven Béla. "The Impact of Trianon upon Hungary and the Hungarian Mind: The Nature of Interwar Hungarian Irredentism." *Hungarian Studies Review* X.1 (1983): 21-42. Web. 09 Şubat 2017.

Vonyó, József. "A magyar Hiszekegy születése." *História* 2002/01. Web. 09 Ocak 2017.